

NHỮNG TÁC ĐỘNG ĐẾN HƯỚNG PHÁT TRIỂN XANH CỦA CÁC DOANH NGHIỆP VỪA VÀ NHỎ TRONG BỐI CẢNH HIỆN NAY

● NGUYỄN THỊ MINH TRÂM - LÊ THỊ THANH TRÚC - TRẦN HẢI MINH THƯ

TÓM TẮT:

Doanh nghiệp vừa và nhỏ (SME) có tầm quan trọng đặc biệt đối với tổng thể nền kinh tế và phát triển xã hội, có những đóng góp quan trọng cho nền kinh tế, đổi mới quốc gia và toàn cầu và là trụ cột của nền kinh tế thị trường. Tuy nhiên, do những thách thức về tính bền vững ngày càng tăng, các doanh nghiệp vừa và nhỏ (SME) chịu áp lực khi theo đuổi các hoạt động bền vững trong hoạt động của mình. Các nghiên cứu về phát triển bền vững của SME cho thấy trong hầu hết các trường hợp, việc chuyển đổi cách tiếp cận truyền thống sang phát triển bền vững của SME, hoàn toàn không phải là một trải nghiệm suôn sẻ. Bài viết hướng đến việc phân tích tác động của các yếu tố đến phát triển xanh, phát triển bền vững của SME. Từ đó, gợi ý hướng phát triển xanh của SME.

Từ khóa: phát triển xanh, doanh nghiệp nhỏ và vừa.

1. Đặt vấn đề

Không thể phủ nhận những đóng góp quan trọng của SME trong phát triển kinh tế, giải quyết việc làm xã hội. Tuy nhiên, trên toàn cầu, các SME sử dụng tài nguyên thiên nhiên nhưng hàm chứa những đặc tính khó phát triển bền vững và SME thường trì hoãn các hoạt động hướng đến môi trường, ít dám nhìn nhận những tác động của SME đến môi trường. Theo ước tính, các SME đang gây ra 70% ô nhiễm toàn cầu. Tỷ lệ các SME có những tác động mang tính thiếu tích cực ở các nước đang phát triển còn cao hơn nhiều. Phần lớn các SME ở đất nước đang phát triển, gần như ít quan tâm đến sự tác động của SME đến môi

trường. Việc SME chưa chú trọng đến áp dụng các biện pháp bền vững phần nào mang đến những tác động mang tính gánh nặng đến môi trường. Ngoài ra, các SME phải đối mặt với tổn thất tài chính nghiêm trọng khi chịu sự tác động mang tính phản hồi từ các vấn đề về môi trường. Do đó, các SME phải hướng đến việc thực hiện các hoạt động phát triển xanh, gắn với trách nhiệm xã hội của doanh nghiệp để bảo vệ môi trường.

2. Tổng quan nghiên cứu

2.1. Khung lý thuyết

Lý thuyết phát triển xanh

Định nghĩa phát triển xanh không phải là duy nhất. Ngân hàng Thế giới (Ngân hàng Thế giới,

2012) nhấn mạnh: tăng trưởng xanh là phương thức tăng trưởng kinh tế bền vững về mặt môi trường và toàn diện về mặt xã hội, hướng tới sử dụng hiệu quả tài nguyên thiên nhiên, giảm thiểu phát thải ô nhiễm và giảm tác động đến môi trường. Theo OECD (OECD, 2011), tăng trưởng xanh có thể được coi là một cách để theo đuổi tăng trưởng và phát triển kinh tế, đồng thời ngăn ngừa suy thoái môi trường, mất đa dạng sinh học và sử dụng tài nguyên thiên nhiên không bền vững. Tăng trưởng xanh là chiến lược phát triển bền vững hướng đến đạt được tăng trưởng kinh tế và giảm thiểu tác động tiêu cực đến môi trường. Phát triển xanh nhấn mạnh đến tính trách nhiệm trong việc sử dụng hiệu quả tài nguyên, giảm ô nhiễm, thúc đẩy phát triển công nghệ và hoạt động thân thiện với môi trường.

Mô hình phát triển xanh (Hình 1)

Phát triển bền vững

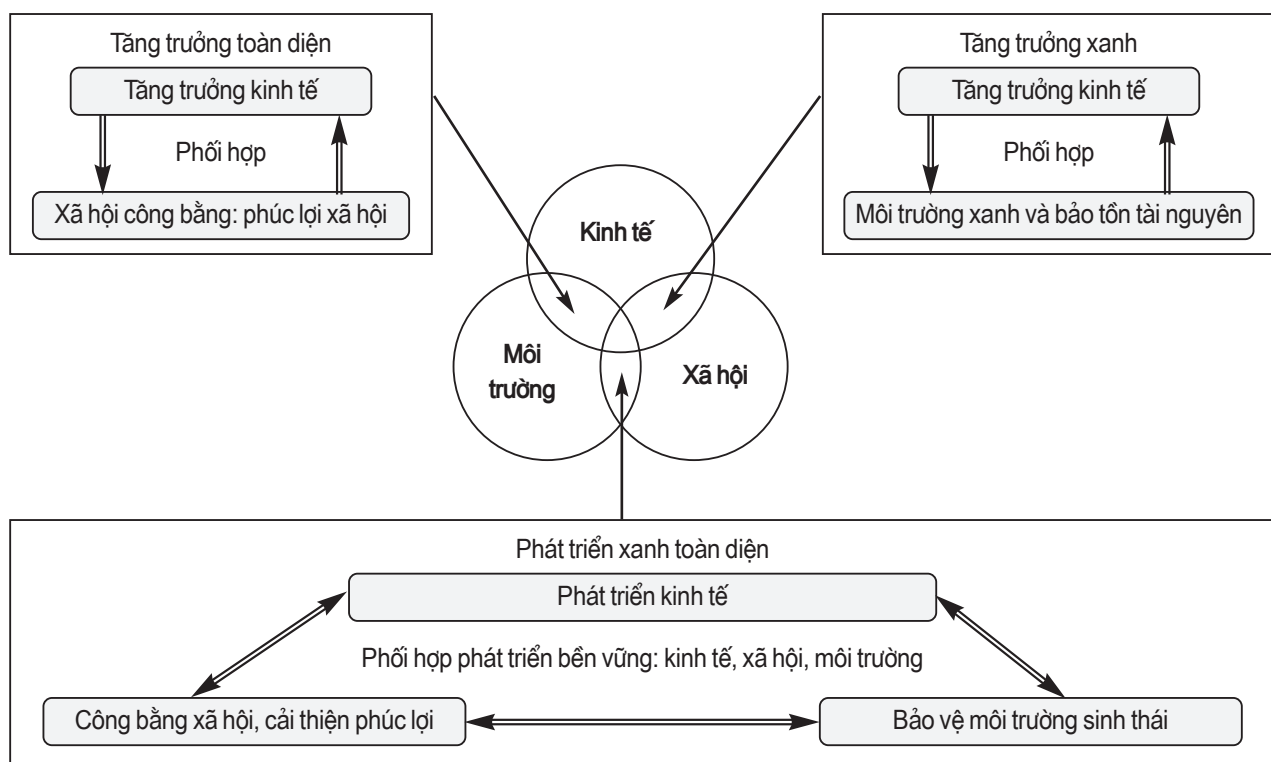
Theo Ủy ban Môi trường và Phát triển Thế giới, (1987), phát triển bền vững là phát triển kinh

tế đáp ứng nhu cầu hiện tại mà không ảnh hưởng đến khả năng đáp ứng nhu cầu của thế hệ tương lai. Phát triển bền vững không chỉ nhằm đáp ứng nhu cầu, lợi ích hiện tại mà còn phải quan tâm nhiều hơn đến nỗ lực đáp ứng nhu cầu của xã hội trong tương lai. Tính bền vững về môi trường là một trong những khía cạnh chính mà các doanh nghiệp phải quan tâm. Tính bền vững đã được công nhận là mối quan hệ giữa ba nguyên tắc: tăng trưởng kinh tế, nguyên tắc công bằng xã hội và tôn trọng môi trường. Vì vậy, khi theo đuổi mục tiêu phát triển bền vững, các tổ chức phải hướng tới thực hiện cân bằng cả 3 nguyên tắc trên.

2.2. Đặc điểm SME

SME chiếm tỷ trọng khoảng 90% doanh nghiệp trên toàn thế giới trong tổng số các doanh nghiệp của mỗi quốc gia, giữ vai trò khá quan trọng trong việc tạo việc làm và phát triển kinh tế toàn cầu. Do đó, SME là thành tố không thể thiếu trong việc chuyển đổi nền kinh tế sang nền kinh tế xanh. Tuy nhiên, đặc điểm của SME khác với

Hình 1: Mô hình phát triển xanh

Nguồn: Sưu tầm của nhóm tác giả

đặc điểm của các công ty lớn hơn. Thứ nhất, chủ sở hữu và người sáng lập doanh nghiệp SME thường là người quản lý, do đó, việc quản lý và sở hữu đều nằm trong tay cùng một người hoặc một nhóm người, đặc biệt là trong các doanh nghiệp do gia đình điều hành. Nhiều SME thiếu cơ cấu chính thức và người quản lý chuyên môn cũng như có phong cách lãnh đạo và quản lý được cá nhân hóa. Thứ hai, quản lý chiến lược của SME tập trung mạnh vào các quyết định đầu tư vào lợi nhuận trực tiếp và lợi ích từ hoạt động kinh doanh cốt lõi, sau đó được liên kết chặt chẽ với việc đánh giá trường hợp kinh doanh. Thứ ba, các SME thể hiện mức độ linh hoạt và nhanh nhạy cao trên thị trường, thích ứng nhanh và cạnh tranh tốt trong các ngóc ngách. Thứ tư, các SME gắn chặt với thế giới tương tự, duy trì mối quan hệ tốt trong mạng lưới của họ thay vì sử dụng các giải pháp kỹ thuật số phức tạp để phát triển hoạt động. Thứ năm, các SME thường có trình độ hiểu biết khá thấp về các khái niệm và cơ hội của phát triển xanh.

2.3. Một số yếu tố tác động đến hướng phát triển xanh của SME

Giá trị

Giá trị tổ chức có thể được định nghĩa là niềm tin về các trạng thái hoặc hành động mong muốn về mặt xã hội hoặc cá nhân được các thành viên của một tổ chức chia sẻ một cách rõ ràng hoặc ngầm định. Do đó, các giá trị tổ chức hoạt động như những hướng dẫn về những gì được coi là tốt và quan trọng trong tổ chức, ảnh hưởng đến việc lựa chọn và đánh giá các quyết định và hành động trong một tổ chức. Vì vậy, các SME phải dựa trên hệ thống giá trị làm nền, định hình hướng phát triển xanh. Tuy nhiên, với SME, xây dựng hệ thống giá trị là việc không phải dễ dàng. Các SME có những đặc điểm mang tính đặc thù, như: chủ sở hữu, người sáng lập, người quản lý thường là một; SME tập trung mạnh vào các hoạt động kinh doanh cốt lõi. Chính những đặc điểm này tạo nên rào cản trong xây dựng hệ thống giá trị, cản trở SME tiếp cận hướng phát triển xanh.

Sứ mệnh

Theo Peter Drucker, (P. F. Drucker, 1986), trách nhiệm đầu tiên của các chiến lược gia, là xác định sứ mệnh của tổ chức. Sứ mệnh là một khái niệm dùng để chỉ mục đích, lý do và ý nghĩa của sự ra đời và tồn tại của tổ chức. Sứ mệnh của tổ chức chính là bản tuyên ngôn của công ty đối với xã hội, chứng minh tính hữu ích của công ty đối với xã hội. Bản tuyên bố mục đích dài hạn sẽ phân biệt một doanh nghiệp này với những doanh nghiệp tương tự khác. Tuyên bố sứ mệnh là sự công bố về “lý do tồn tại” của một doanh nghiệp. Bản tuyên bố sứ mệnh minh bạch là điều cần thiết để thiết lập các mục tiêu và xây dựng chiến lược hiệu quả, tuyên bố về mục đích hoạt động, tuyên bố về triết lý kinh doanh, tuyên bố về niềm tin, tuyên bố về các nguyên tắc kinh doanh, một bản tuyên bố về sứ mệnh nêu ra những gì mà tổ chức muốn có và những ai mà nó muốn phục vụ. Mọi doanh nghiệp đều có lý do để tồn tại, ngay cả khi nhà chiến lược không có chủ ý chuyển tải lý do đó vào trong bản tuyên bố sứ mệnh (Fred R. David, 2020). Chính vì vậy, hướng đến phát triển xanh chắc chắn phải được hình thành từ sứ mệnh của công ty. Bản tuyên bố sứ mệnh giống như văn bản mang tính pháp lý để hiện thực hóa các cam kết phát triển xanh của SME. Không như các tập đoàn, doanh nghiệp lớn, việc tuyên bố sứ mệnh của SME không hề dễ dàng vì giữa mục tiêu phát triển xanh và thực thi chiến lược phát triển xanh của SME có thể xuất hiện khoảng cách.

Sự thay đổi từ nhận thức đến hành vi tiêu dùng của khách hàng

Hiện nay, thông qua hành vi thân thiện với môi trường như sử dụng các sản phẩm hữu cơ, năng lượng sạch và tái tạo, sử dụng các mặt hàng có tác động không đáng kể đến môi trường, khách hàng đã tham gia vào các hành vi cải thiện kết quả xã hội và môi trường. Có thể nói, đã có những tác động mang tính dịch chuyển từ nhận thức đến hành vi tiêu dùng xanh của khách hàng tác động mang tính thúc đẩy tiến trình phát triển xanh của

doanh nghiệp. Hoạt động vận hành của SME phải thay đổi để thích ứng với những dịch chuyển trong hành vi tiêu dùng của khách hàng. Nếu chưa thể toàn diện và đồng nhất trong vận hành các hoạt động theo hướng phát triển xanh, SME sẽ dịch chuyển xanh hóa hoạt động vận hành theo từng hoạt động hay từng nhóm hoạt động trong chuỗi giá trị gia tăng của mình.

Áp lực từ dịch chuyển phát triển xanh của các đối thủ cạnh tranh và đối tác

Hiện nay, lợi ích kinh tế truyền thống không còn là mục tiêu duy nhất của các doanh nghiệp. Các doanh nghiệp phải dần dịch chuyển sang cách tiếp cận mới: tập trung vào hiệu quả bền vững, đó là sự kết hợp hài hòa giữa hiệu quả kinh tế, môi trường và xã hội. Như vậy, theo mô hình kinh tế mới, gần như các doanh nghiệp không phân biệt ngành nghề hoạt động, qui mô kinh doanh. Từ đối tác đến các đối thủ cạnh tranh đều thiết kế hướng phát triển xanh, phát triển bền vững. Trong bối cảnh đó, SME phải tiến hành xây dựng các hoạt động gắn kết theo hướng có lợi cho xã hội, thân thiện với môi trường và tham gia vào tiến trình phát triển bền vững một cách hiệu quả của SME.

Tác động từ các thể chế và chính sách

Theo đuổi phát triển xanh không phải là hành động mang tính tự nguyện của các doanh nghiệp. Vì hiệu suất của các công ty phải đối mặt với một số thách thức, bao gồm các quy tắc của chính phủ và áp lực thị trường. Do đó, hướng phát triển xanh của SME có khởi nguồn từ các chuẩn mực mang tính định hướng và hỗ trợ từ chính phủ. SME định hình quá trình ra quyết định về môi trường, xã hội hoặc kinh tế và hợp pháp hóa tầm nhìn về hoạt động phát triển xanh của SME.

3. Giải pháp phát triển xanh của SME

Tham gia vào chuỗi giá trị toàn cầu

Việc tiên quyết để xanh hóa các SME là tham gia chuỗi cung ứng toàn cầu. Thông qua sự hướng dẫn từ các tập đoàn lớn hơn trong suốt chuỗi cung ứng của họ, SME sẽ phần nào giải quyết các hạn chế khả năng đáp ứng các tiêu chuẩn từ nhu cầu thị trường. So với các tập đoàn lớn, các SME ít

phải chịu sự giám sát và quy định về môi trường hơn. Nhưng những áp lực về môi trường từ các tập đoàn, các công ty lớn, sẽ dịch chuyển sang các SME - nhà cung cấp cho các tập đoàn lớn. Đồng thời, chuỗi cung ứng có thể giảm bớt gánh nặng về tài chính, thương mại và tổ chức của việc xanh hóa các doanh nghiệp SME và cung cấp cho các SME kiến thức, tiếp cận phương thức bảo vệ môi trường từ các công ty lớn.

Cải thiện từng hoạt động trong chuỗi giá trị của SME

Thực hiện phát triển xanh của SME không giống như các doanh nghiệp khác bởi những rào cản đến từ công nghệ, nguồn lực, phạm vi hoạt động, mức độ ảnh hưởng. Chính vì vậy, các SME theo đuổi phát triển xanh từ những việc nhỏ nhất: cải tiến trong từng hoạt động của chuỗi giá trị. Dựa trên lý thuyết các bên liên quan (Bobby Parmar, R. Edward Freeman, et, 2010), quyền ra quyết định của SME phải thích ứng với các bên liên quan, từ các nhà cung cấp, người tiêu dùng, khách hàng và người lao động. Những tác động của các bên liên quan trong chuỗi giá trị của SME sẽ tạo nên những giá trị gia tăng trong ngắn hạn, nhưng mang ý nghĩa cho phát triển dài hạn. Do đó, việc phát triển xanh của SME phải gắn với hành vi tiêu dùng xanh của khách hàng, cộng đồng, nhà cung cấp,...

Chính sách của Nhà nước

Để hiện thực hóa phát triển xanh của SME, cần có sự định hướng của Nhà nước từ hình thành khung thể chế hướng tới nền công nghiệp xanh, như khung pháp lý, chính sách khuyến khích, hệ thống tiêu chuẩn định mức, cơ quan chịu trách nhiệm tổ chức liên quan, đến xây dựng cơ chế, chính sách tài chính cho phát triển công nghiệp xanh. Hơn nữa, do những đặc trưng mang tính rào cản của SME khi tiếp cận, chuyển dịch và phát triển xanh của SME, nên có chính sách mang tính đặc trưng cho các SME.

4. Kết luận

Những biến đổi khí hậu, thay đổi hệ sinh thái, thúc đẩy quá trình chuyển đổi sang nền kinh tế

xanh ngày càng trở nên cấp thiết và quan trọng. Đây cũng là cơ hội để thiết kế lại mô hình kinh doanh của SME theo hướng tuân thủ các hoạt động xanh trong quản lý doanh nghiệp của mình. Các kịch bản kinh tế vĩ mô hiện tại cho thấy nhu

cầu cấp thiết đối với các SME là phải thay đổi mô hình kinh doanh truyền thống sang một mô hình bền vững hơn, trong đó có cam kết của các nhà quản lý đối với các mục tiêu phát triển xanh, phát triển bền vững ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

1. Fred R. David. (2020). Quản trị chiến lược: Khái luận và các tình huống, NXB Hồng Đức.
2. Hoàng Ngọc Hải (2024). Chính sách công nghiệp xanh hướng tới sự phát triển bền vững ở Việt Nam. Truy cập tại <https://tapchiconsang.vn/kinh-te/-/2018/910402/chinh-sach-cong-nghiep-xanh-huong-toi-su-phat-trien-ben-vung-o-viet-nam.aspx>
3. Bobby Parmar, R. Edward Freeman, et (2010). Stakeholder Theory: The State of the Art. Available at <http://dx.doi.org/10.1080/19416520.2010.495581>
4. Herman Fassou Haba a, Christophe Bredillet a, Omkar Dastane, (2022). Green consumer research: Trends and way forward based on bibliometric analysis. Available at <https://doi.org/10.1016/j.clrc.2022.100089>
5. Margarida Rodrigues, and Mário Franco, (2023). Green Innovation in Small and Medium-Sized Enterprises (SMEs): A Qualitative Approach. Available at <https://doi.org/10.3390/su15054510>
6. Arminda do Paço a, Chris Shiel b, Helena Alves (2018). A new model for testing green consumer behaviour. Available at <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.10.105>
7. Omkar Dastane, (2023). Green consumer research: Trends and way forward based on bibliometric analysis. Available at <https://doi.org/10.1016/j.clrc.2022.100089>
8. Arminda do Paço, (2019). A new model for testing green consumer behaviour. Available at <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.10.105>
9. Nimfa, (2021). Theories underlying sustainable growth of small and medium enterprises, danjuma t. African Journal of Emerging Issues (AJOEI), 3(1), 43-66. Online ISSN: 2663-9335.
10. Ahmad Abdullah, Shantanu Saraswat, Faisal Talib, (2023). Barriers and strategies for sustainable manufacturing implementation in SMEs: A hybrid fuzzy AHP-TOPSIS framework. Available at <https://doi-org.dbvista.idm.oclc.org/10.1016/j.smse.2023.100012>
11. Sarah Stempfle và cộng sự, 2022, Toward the circular economy into the olive oil supply chain: A case study analysis of a vertically integrated firm. Available at <https://doi.org/10.3389/fsufs.2022.1005604>
12. Thirdchai Sattayapanich, Piyapong Janmaimool, Jaruwan Chontanawat, 2022, Factors Affecting Community Participation in Environmental Corporate Social Responsibility Projects: Evidence from Mangrove Forest Management Project. Available at <https://doi-org.dbvista.idm.oclc.org/10.3390/joitmc8040209>
13. Fu-Sheng Tsai and et al, (2022). Open innovation and SME performance: The roles of reverse knowledge sharing and stakeholder relationships. Available at <https://doi-org.dbvista.idm.oclc.org/10.1016/j.jbusres.2022.03.051>
14. Noor Aslinda Abu Seman, Norhayati Zakuan a, Ahmad Jusoh a, Mohd Shoki Md Arif a, Muhamad Zamari Mat Saman b, (2012). The Relationship of Green Supply Chain Management and Green Innovation Concept. Available at <https://doi-org.dbvista.idm.oclc.org/10.1016/j.sbspro.2012.09.1211>

15. Alain de Serresi, Fabrice Murtini and Giuseppe Nicoletti, et, (2010). A Framework for Assessing Green Growth Policies. Available at <https://doi.org/10.1787/18151973>
16. Haona Yao, et (2023). Promoting sustainable development in the construction industry: The impact of contractors' cultural preferences on green construction performance. Available at <https://doi.org/10.1016/j.ciar.2023.107253>
17. <https://www.worldbank.org/en/home>

Ngày nhận bài: 13/6/2024

Ngày phản biện đánh giá và sửa chữa: 29/6/2024

Ngày chấp nhận đăng bài: 15/7/2024

Thông tin tác giả:

1. ThS. NGUYỄN THỊ MINH TRÂM

2. ThS. LÊ THỊ THANH TRÚC

3. ThS. TRẦN HẢI MINH THƯ

Giảng viên Trường Đại học Tài chính - Marketing

FACTORS AFFECTING THE GREEN DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES IN THE CURRENT CONTEXT

● Master. **NGUYEN THI MINH TRAM**¹

● Master. **LE THI THANH TRUC**¹

● Master. **TRAN HAI MINH THU**¹

¹Lecturer, University of Finance – Marketing

ABSTRACT:

Small and medium-sized enterprises (SMEs) play an important role in the overall economy and social development, greatly contributing to the economy, national and global innovation, and being the backbone of the market economy. However, due to the increasing challenges of sustainability, SMEs are under pressure to implement sustainable practices in their operations. Studies on SME sustainable development show that in most cases, the transition from traditional development approaches to sustainable development approaches of SMEs is not a smooth experience. This study analyzed the impact of factors on the green and sustainable development of SMEs. The study also proposed some direction for the green development of SMEs.

Keywords: green development, small and medium-sized enterprises.